

בבית-הדין למשמעת של חברי הסגל האקדמי

של אוניברסיטת תל-אביב

בעניין:

התובעת : אוניברסיטת תל-אביב

נגד

הנתבע:.....

פסק-הדין

א. רקע כללי : כתב-התביעה ותשובת הנתבע

הנתבע הוא חבר הסגל האקדמי באוניברסיטת תל-אביב (להלן: "התובעת"). המתלוננת היא תלמידת התואר השני..... באוניברסיטת תל-אביב. המתלוננת משתייכת לציבור הדתי, נשואה ואם לילדה. בכתב-התביעה שהוגש מטעם התובעת נגד הנתבע (להלן: "כתב-התביעה") טוענת התובעת, באמצעות ב"כ, שהנתבע הטריד מינית את המתלוננת והתנהג באופן שאינו הולם איש סגל אקדמי ביחסיו עם מוסדות האוניברסיטה ותלמידיה. (סעיפים 15 ו-16 לכתב-התביעה). זאת בהסתמך על מסכת עובדות המפורטת בכתב-התביעה. להלן פירוט העובדות (מועדים רלבנטיים מודגשים):

1. במהלך שנת הלימודים תשע"ד נפגשה המתלוננת עם הנתבע מספר פעמים לצורך גיבוש נושא לכתיבת עבודת תזה בהנחיית הנתבע (סעיף 3 לכתב-התביעה).

2. בתאריך 6 במרץ, 2014 (יום חמישי בשבוע) התקיים מפגש בין הנתבע לבין המתלוננת במשרדו של הנתבע בקשר לעבודת התזה (להלן: "המפגש"). המפגש התקיים כשדלת משרדו של הנתבע סגורה (סעיף 4 לכתב-התביעה).

3. בסעיפים 5-9 של כתב-התביעה מפרטת התובעת את העובדות שהתרחשו לפי גרסת המתלוננת במהלך המפגש כך:

(א). אגב דיון בנושא X (נושא שאותו חפצה המתלוננת לחקור – תוספת שלנו) התגלגלה השיחה בין הנתבע והמתלוננת לענייני צניעות ואיסור נגיעה. הנתבע שאל את המתלוננת "האם את שומרת על איסור נגיעה?", ולאחר שהשיבה כי לא תימנע מללחוץ את ידו של גבר שהושטה לה, כדי לא לפגוע ברגשותיו ומפאת כבודו, הושיט לה הנתבע את ידו ללחיצה. לאחר שהמתלוננת הושיטה לו את ידה שלה, המשיך הנתבע לאחוז את ידה וללטף אותה תוך כדי עצימת עיניים. המתלוננת שאלה אותו "מה אתה עושה?" ומשכה את ידה (סעיף 5 לכתב-התביעה).

(ב). לאחר מכן הנתבע שאל את המתלוננת על יחסי מין, וכן שאל: "האם אצל הדתיים עושים הכל?". המתלוננת השיבה בחיוב והוסיפה: "מלבד העובדה שמקיימים יחסים פעם בשבועיים". הנתבע שאל אותה: "האם את במחזור עכשיו?" ועל כך השיבה המתלוננת: "זה לא עניינך, זה עניינו של בעלי." (סעיף 6 לכתב-התביעה).

(ג). במשך המפגש הנתבע חזר כמה פעמים על בקשתו: "למה את לא נותנת לי את היד שלך?", והמתלוננת השיבה: "למה שאתן לך את היד", ובקשה ממנו להתקדם בשיחה על התיזה, כי "זה לא לעניין". כמו כן, לאורך המפגש הנתבע אמר למתלוננת שהיא רואה את החיים בשחור ולכן וכי יש גם תחום אפור. המתלוננת הבינה מדבריו שהוא מתכוון לבגידה ולאפשרות ליצור מערכות יחסים מחוץ לנישואין, והשיבה שהוא לא בכיוון בכלל ושסולם הערכים שלה שונה לחלוטין ואין מצב כזה אצלה (סעיף 7 לכתב-התביעה).

(ד) בהמשך המפגש הנתבע הציע למתלוננת שתחקור את נושא Z. המתלוננת השיבה שהנושא מעניין, אולם מאחר שתצטרך לראיין ..., שאלה "למה שהם ישתפו איתי פעולה?", והנתבע השיב: "כוסית כמוך, כמובן שירצו להתראיין אצלה." לשאלת המתלוננת: "מה?" אמר הנתבע: "את לא חושבת שאת יפה?" לאחר משפט זה המתלוננת קמה כדי לעזוב את החדר. (סעיף 8 לכתב-התביעה).

(ה) בסוף המפגש הנתבע שאל: "בפגישה הבאה, תלטפי לי את היד?" והמתלוננת השיבה "ממש לא" (סעיף 9 לכתב-התביעה).

4. עוד נאמר בכתב-התביעה כי במפגשים קודמים בין הנתבע למתלוננת אמר הנתבע למתלוננת שהוא אוהב אותה ומעריך אותה ומעוניין שהיא תעשה אצלו את עבודת התזה. אולם באותו שלב המתלוננת לא ייחסה לכך משמעות מינית (סעיף 10 לכתב-התביעה).

5. בתאריך 7 במרץ, 2014 (יום ששי בשבוע) המתלוננת שלחה לנתבע דוא"ל ובקשה להיפגש עמו ביום ראשון הקרוב. הנתבע נענה בחיוב (סעיף 11 לכתב-התביעה).

6. בתאריך 9 במרץ, 2014 (יום ראשון בשבוע) במפגש שהתקיים ביניהם, הודיעה המתלוננת לנתבע כי החליטה שלא לכתוב אצלו את עבודת התזה, מאחר שלא מקובל עליה משום בחינה כל מה שאירע במהלך המפגש בתאריך 6 במרץ. הנתבע השיב שהוא חושב שהיא טועה אך מכבד את החלטתה (סעיף 11 לכתב-התביעה).

7. באותו יום (9 במרץ, 2014) פנתה המתלוננת לפרופסור רחל ארהרד, נציבת הקבילות לענייני הטרדה מינית באוניברסיטת תל-אביב (להלן: "הנציבה"). הנציבה העבירה את הטיפול בתלונה למר אהוד אור, ששימש אותה עת כסגן הנציבה (להלן: "סגן הנציבה") (סעיף 12 לכתב-התביעה).

8. עוד נאמר בכתב-התביעה כי במהלך בירור התלונה על-ידי מר אור, התגלה כי בתאריך 14 במרץ, 2014 נשלחה הודעת מייל אל הנתבע מכתובת הדוא"ל של המתלוננת, ואשר בה מבקשת המתלוננת להיפגש עם הנתבע ביום המחרת. המתלוננת הכחישה ששלחה את ההודעה, וכי בירור של מומחה (בהסכמת

הצדדים) העלה שההודעה אכן נשלחה אל הנתבע מכתובת הדוא"ל של המתלוננת בתאריך הנ"ל, אך, תיאורטית יכול כל מי שיודע את הסיסמה של בעל החשבון לשלוח דוא"ל בשמו (סעיפים 13,14 לכתב-התביעה).

עבירות המשמעת המיוחסות לנתבע בכתב-התביעה הן שתיים:

1. התנהגות שאינה הולמת איש סגל אקדמי ביחסיו עם מוסדות האוניברסיטה, עובדיה ותלמידיה - עבירה לפי סעיף 3.6. לתקנון מערכת בירור ושיפוט פנימי לסגל האקדמי (תשמ"ח) (להלן: "תקנון המשמעת").
2. הטרדה מינית כהגדרתה בנוהל למניעת הטרדה מינית באוניברסיטת תל-אביב {הוראה מס – 01-15}, ובהתאם להוראות סעיפים 3(א)(3)(4) לחוק למניעת הטרדה מינית, התשמ"ח – 1998, תוך ניצול יחסי מרות בלימודים כלפי המתלוננת שהיא סטודנטית, במובן סעיף 6(ה) לחוק זה - עבירה לפי סעיף 3.7 לתקנון המשמעת.

בישיבה הראשונה של בית-הדין שהתקיימה בתאריך 21.12.2014, הנתבע השיב לכתב-התביעה, באמצעות ב"כ. הנתבע כפר בכל העובדות המפורטות בכתב-התביעה בקשר למפגש ביום 6.3.2014 (סעיפים 4-9 לכתב התביעה), למעט העובדה שהמפגש התקיים, וכן בכל האמור בסעיף 10 לכתב-התביעה כמפורט לעיל. הנתבע הסכים שנשלח מייל בתאריך 7.3.2014, שבעקבות זאת התקיימה פגישה בינו לבין המתלוננת בתאריך 9.3.2014 ושבפגישה אמרה המתלוננת כי אינה מעוניינת להמשיך בכתובת התזה, והוא השיב שהוא מכבד את החלטתה. הנתבע אישר כי אכן נשלחה אליו הודעת המייל מכתובת הדוא"ל של המתלוננת בתאריך 14.3.2014, אך טען כי האפשרות התיאורטית שהעלה המומחה לאבטחת מידע היא "ספקולציה" ועל כן מוכחשת.

בהמשך בקשה ב"כ הנתבע להוסיף את הדברים דלקמן (עמ' 5 לפרוטוקול הישיבה):

"המתלוננת היא סטודנטית לתואר שני, ששני מנחים קודמים שלה סירבו להמשיך בהנחיה שלה, שפנתה אל הנתבע כשהיא מציגה את עצמה כסטודנטית במצוקה, אחרי שנדחתה ע"י המנחים הטבעיים שלה, שהמתלונן ניסה לבוא לקראתה, שהנושא שסוכם עליו לאחר כמה וכמה ישיבות....מחקר בנושא Y ... ולא כמו שמפורט בכתב התביעה. במסגרת ההנחיה הושקעו שעות רבות בבדיקה של יותר מ-600 מסמכים שהמתלוננת אספה בעניין ביה"ס תחכמוני בעניין Y בסופו של דבר היא אמרה שהיא לא מסוגלת, באותה פגישה שהתקיימה ב-6.3, ...למרות איסוף החומר הרב, לבנות הצעת מחקר לתזה. הנתבע הצטער מאוד לשמוע את זה, הוא חשב שהחומר שנמצא כבר הוא מתאים לבניית עבודת דוקטורט אפילו מבחינת ההיקף שלו ובוודאי אפשר לבנות ממנו עבודת תזה, הוא ניסה לשכנע את המתלוננת שיש לה מספיק חומר אבל המתלוננת לא הייתה מעוניינת בנושא. בסופו של עניין הם ישבו וגיבשו נושא אחר למחקר, הנתבע ניסה להסביר למתלוננת איך היא תוכל לפנות ולאסוף חומר מחקרי משמעותי בעניין הנושא החדש למחקר שהם חשבו עליו במהלך אותה פגישה. בסיום הפגישה סבר הנתבע שהובהר מה עושים הלאה, הובהר לאיזה כיוון מחקרי חדש היא הולכת ועל רקע זה הוא מאוד גם הופתע וגם נפגע מהדברים כפי שהם התפתחו בהמשך."

ב. הליך המשמעת

הליך המשמעת התקיים בדלתיים סגורות ועל-פי הוראות תקנון המשמעת. בישיבה הראשונה הנתבע השיב לכתב-התביעה. הישיבות האחרות הוקדשו לבירור העובדות באמצעות עדויות בעל-פה וראיות בכתב. סיכומים מטעם ב"כ התובעת וב"כ הנתבע הוגשו בכתב במועדים שנקבעו.

ג. עבירות המשמעת המיוחסות לנתבע: ניתוח ההוראות

שתי עבירות משמעת מייחסת התובעת לנתבע בכתב-התביעה המתוקן: האחת, עבירת משמעת בגין הטרדה מינית לפי סעיף 3.7 לתקנון המשמעת; השנייה, עבירת משמעת בגין התנהגות שאינה הולמת איש סגל אקדמי לפי סעיף 3.6 לתקנון הנ"ל. נתייחס לכל אחת מן ההוראות הללו בנפרד.

1. הטרדה מינית – עבירת משמעת לפי סעיף 3.7 לתקנון המשמעת

סעיף 3 לתקנון המשמעת קובע כדלקמן:

”3. עבירות משמעת – הגדרתן:

עבירת משמעת הינה כל אחת מהעבירות המפורטות להלן שבוצעה על-ידי

איש הסגל האקדמי בזדון, ביודעין או ברשלנות:

.....

3.7. (5.5.99)

הטרדה מינית או התנכלות כהגדרתן בנוהל למניעת הטרדה מינית

באוניברסיטת תל-אביב.

{הוראה 01-015}.”

הנוהל למניעת הטרדה מינית באוניברסיטת תל-אביב (מספר הוראה: 01-015.
תאריך פרסום: 21.1.99) (להלן: "הנוהל למניעת הטרדה מינית"), מגדיר
"הטרדה מינית" כדלקמן:

"הטרדה מינית" כהגדרתה בסעיף 3(א) לחוק למניעת הטרדה מינית, וכהגדרתה
בסעיף 7 לחוק שוויון הזדמנויות בעבודה, מצד חבר סגל אקדמי, חבר סגל מנהלי,
או תלמיד, כלפי אחד מהם, במסגרת מקום העבודה או הלימודים (ההדגשה
שלנו).".

"מסגרת מקום העבודה או הלימודים" על-פי הנוהל האמור מוגדרת כך:
"האוניברסיטה; מקום אחר בו מתנהלת פעילות מטעם האוניברסיטה; תוך כדי
עבודה או לימודים; תוך ניצול מרות ביחסי עבודה או לימודים, בכל מקום שהוא
(ההדגשה שלנו).".

"תלמיד" על-פי הנוהל האמור הוא: "מי שביום האירוע נמנה עם כל אחד מאלה:
נרשם ללימודים באוניברסיטה ונתקבל על ידה כתלמיד, לרבות בחטיבה לתוכניות
מיוחדות. מעט הרשמתו וכל עוד הוא רשום כתלמיד, כולל בחופשות
לימודים....."

סיים לימודיו אך טרם קיבל תעודה (ההדגשה שלנו).".

הנוהל למניעת הטרדה מינית מפנה, אם כך, אל החוק למניעת הטרדה מינית (להלן:
"החוק") לצורך הגדרת המונח "הטרדה מינית". על כן, יש לבחון תחילה מהי
עבירה של "הטרדה מינית" על-פי סעיף 3(א) לחוק. וזו לשון הוראת החוק:
"סעיף 3(א): הטרדה מינית היא כל אחד ממעשים אלה:

.....

(3) הצעות חוזרות בעלות אופי מיני, המופנות לאדם אשר הראה
למטריד כי אינו מעוניין בהצעות האמורות;

(4) התייחסויות חוזרות המופנות לאדם, המתמקדות במיניותו, כאשר אותו אדם הראה למטריד כי אינו מעוניין בהתייחסויות האמורות;

.....

(6) הצעות כאמור בפסקאות (3) או (4), המופנות למי מהמנויים בפסקאות המשנה (א) עד (ז) בנסיבות המפורטות בפסקאות משנה אלה, גם אם המוטרד לא הראה למטריד כי אינו מעוניין בהצעות האמורות:

.....

(ה) (תיקון מס' 2) תשס"ד-2004; (תיקון מס' 6) תש"ע-2010

לתלמיד או לסטודנט, הלומד במוסד המקנה השכלה עיונית, דתית או מקצועית לבוגרים (בחוק זה – מוסד להשכלה לבוגרים), תוך ניצול יחסי מרות בלימודים;

התיקון הרלבנטי בהקשר דיוננו הוא תיקון מס' 2 משנת תשס"ד-2004.

כלומר: החוק מבחין בין הטרדה של אדם בהצעות חוזרות בעלות אופי מיני או התייחסויות חוזרות המתמקדות במיניותו, לבין הטרדה כאמור של אדם שהוא סטודנט או תלמיד ותוך ניצול יחסי מרות בלימודים. במקרה הראשון תהא זו הטרדה מינית לפי סעיף-קטן (3) או (4) של סעיף 3(א) לחוק אם המוטרד הראה למטריד כי אינו מעוניין בהצעות או בהתייחסויות האמורות; במקרה השני תהא זו הטרדה מינית לפי סעיף-קטן (6)(ה) של סעיף 3(א) לחוק גם אם המוטרד לא הראה למטריד כי אינו מעוניין בהצעות או בהתייחסויות האמורות.

במקרה דנן אין מחלוקת שהמפגש ב- 6.3 התקיים במשרדו של הנתבע באוניברסיטה, וכי אותה עת היו קיימים יחסי מרות (מרצה וסטודנטית) בין הנתבע והמתלוננת. לכן, חל סעיף 3(א)(6)(ה) לחוק. על התובעת להוכיח שבמהלך המפגש הנתבע הפנה אל המתלוננת הצעות חוזרות בעלות אופי מיני, או התייחסויות

חוזרות שהתמקדו במיניותה, כדי שהתנהגותו תהווה "הטרדה מינית" על-פי החוק, ואין רלבנטיות לשאלה אם המתלוננת הראתה לנתבע שאינה מעוניינת בהצעותיו או בהתייחסויותיו.

ודוק: ההפניה בנוהל למניעת הטרדה מינית אל החוק היא רק לצורך הגדרת המונח "הטרדה מינית". בנוסף לכך, יש להוכיח שהתמלאו יסודותיה של עבירת המשמעת לפי סעיף 3.7 של תקנון המשמעת והנוהל, וכי הנתבע ביצע את עבירת המשמעת "בזדון, ביודעין או ברשלנות", כאמור ברישא של סעיף 3 לתקנון הנ"ל.¹

2. התנהגות שאינה הולמת איש סגל אקדמי - סעיף 3.6. לתקנון המשמעת

כאמור לעיל, על-פי סעיף 3 לתקנון המשמעת "עבירת משמעת" היא:

"3... כל אחת מהעבירות המפורטות להלן שבוצעה על-ידי איש הסגל

האקדמי בזדון, ביודעין או ברשלנות".

סעיף 3.6 לתקנון המשמעת מגדיר עבירת משמעת:

"התנהגות שאינה הולמת איש סגל אקדמי ביחסיו עם מוסדות

האוניברסיטה, עובדיה ותלמידיה". (הסעיף נקבע בתקנון ב- 1.3.89).

האם התנהגות הנתבע במקרה דנן מהווה עבירת משמעת של "התנהגות שאינה הולמת איש סגל אקדמי" לפי סעיף 3.6 לתקנון? לשם כך יש להוכיח שני תנאים אלה:

(א) שההתנהגות המסוימת המיוחסת לנתבע היא התנהגות שאינה הולמת איש סגל ביחסיו עם מוסדות האוניברסיטה, עובדיה ותלמידיה.

(ב) שעבירת המשמעת על-פי סעיף 3.6 בוצעה על-ידי הנתבע בזדון, ביודעין או ברשלנות.²

¹ הרישא של סעיף 3 חל על כל אחת מעבירות המשמעת המפורטות בהמשך. לעיל הערה 5.

² ראו הערה 1 לעיל.

ד. המחלוקת העובדתית ושאלת ההוכחה

1. הגדרת המחלוקת העובדתית

כתב-התביעה מפרט את העובדות שהתרחשו במפגש בין המתלוננת והנתבע בתאריך 6.3.2014 במשרדו של הנתבע באוניברסיטה ומאחורי דלת סגורה. על-פי כתב-התביעה התנהגות הנתבע כלפי המתלוננת במפגש זה מהווה הטרדה מינית והתנהגות שאינה הולמת איש סגל אקדמי. פרטי ההתרחשות העובדתית במפגש זה שנויים במחלוקת בין המתלוננת והנתבע, ועקב כך גם בין הצדדים להליך המשמעת (התובעת והנתבע). מפגש זה (להלן: "המפגש הראשון") עומד אפוא במרכז הדיון שלפנינו.

כתב-התביעה מתייחס לשני אירועים נוספים שהתרחשו מאוחר יותר, אך הם אינם חלק מן המסכת העובדתית אשר בגינה הוגשה התלונה:

(א) מפגש נוסף שהתקיים בין המתלוננת והנתבע במשרדו של הנתבע באוניברסיטה בתאריך 9.3.2014 (להלן: "המפגש השני"):

למפגש השני חשיבות כחלק מן התמונה העובדתית הכללית המוצגת בכתב-התביעה משום היותו קשור במפגש הראשון. המפגש השני התקיים ביוזמת המתלוננת סמוך לאחר המפגש הראשון (3 ימים), ולפני שפנתה אל הנציבה. במפגש זה הודיעה המתלוננת לנתבע על החלטתה שלא לכתוב עבודת תזה בהנחייתו. אין מחלוקת בין הצדדים (התובעת והנתבע) על עצם מתן ההודעה על החלטתה. המחלוקת היא בשאלה מה בדיוק אמרה המתלוננת לנתבע באותו מפגש בקשר להחלטתה, כלומר: האם בכלל הציגה בפניו את הגורם או המניע להחלטתה, והאם היה לכך קשר כלשהו להתרחשות שארעה במפגש הראשון (ב-6.3).

(ב) הודעת המייל שנשלחה אל הנתבע מתיבת הדוא"ל של המתלוננת בתאריך

14.3.2014:

על-פי הודעת המייל ביקשה המתלוננת להיפגש עם הנתבע למחרת היום.³ אין מחלוקת בין הצדדים (התובעת והנתבע) שהודעת המייל אכן נשלחה, כאמור. אין חולק לגבי תוכנה של הודעת המייל. אך המתלוננת טוענת שהיא לא שלחה את ההודעה. מן הצד האחר, גם לא נטען בכתב-התביעה, ולא הוכח בבית-הדין, שהנתבע הוא ששלח את הודעת המייל. לכן, לא ברור מה הוא גדר המחלוקת העובדתית בעניין זה, ומה רלבנטיות יש לכך להוכחת ההתרחשות ביניהם במפגש הראשון או במפגש השני. גם אם נקבל את גרסת המתלוננת בעניין זה, האפשרות שמישהו אחר, זולת המתלוננת, שלח את הודעת הדוא"ל היא רק בגדר השערה, אם בכלל, ויש לדחותה. וגם אם נקבל בעניין זה את עמדת הנתבע, הרי שאין בכך כדי להאיר בדרך זו או אחרת על ההתרחשויות שבמחלוקת בין הצדדים. מטעם זה, לא נעסוק עוד במשלוח המייל ב- 14.3.2104.

2. נטל השכנוע ומידת ההוכחה בהליך משמעותי

נטל השכנוע בדבר אשמתו של הנתבע בביצוע כל אחת מעבירות המשמעת שבכתב-התביעה מוטל על התובעת (האוניברסיטה). באשר למידת ההוכחה הנדרשת מן התובעת כדי לעמוד בנטל השכנוע – חלוקות הדעות בפסיקה, ואין הכרעה סופית בעניין זה.⁴ גישה אחת היא שאין לדרוש בדין המשמעותי מידת הוכחה הנוהגת בהליך פלילי, אך גם אין להסתפק במידה הנדרשת בהליך האזרחי.⁵ גישה אחרת

³ ראו על כך לעיל, חלק א(8).

⁴ ראו עש"מ 5550/98 גל אור נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(1) 326 (השופט זמיר); בג"צ 1299/05 פלוני נ' היועץ המשפטי לממשלה (נבו) (השופטת פרוקציה, פסקה 16 לפסק-דינה).

⁵ עש"מ 1/66 פסקל נ' היועץ המשפטי, פ"ד כ(3) 71; עש"מ 9/88 אזוט נ' מדינת ישראל, פ"ד מג(1) 867; עלי"ע 2/70 פרנקל נ' ועד מחוזי, פ"ד כד(1) 734, 729; עלי"ע 118/81 ועד מחוזי נ' פלוני, פ"ד לו(1) 756, 759.

היא שמידת ההוכחה בהליך משמעותי צריכה להיות כזו המקובלת בהליך פלילי, קרי: מעבר לכל ספק סביר.⁶

אין לנו צורך להביע עמדה במחלוקת זו, שכן על-פי ההלכה הפסוקה גם בהליך אזרחי יש לנקוט במידת הוכחה מוגברת כאשר תוצאות ההליך האזרחי מטילות בנתבע סטיגמה של התנהגות המהווה עבירה פלילית.⁷ כך יש לנהוג במקרה דנן. בנוסף, יש להביא בחשבון גם את ההשלכה שתהיה להרשעת הנתבע בעבירות המשמעת המיוחסות לו על מעמדו בקהילת הסגל האקדמי ועל יכולת תפקודו המקצועי כמורה וכחוקר.

3. כיצד להתייחס לעובדה שהמתלוננת לא הגישה תלונה למשטרה?

הטרדה מינית היא עבירה פלילית, שעונשה קבוע בחוק. יכולה הייתה המתלוננת לפנות בתלונה למשטרה, אך היא לא עשתה כן ובחרה לפנות להליך בירור משמעותי של רשויות האוניברסיטה. נפגע בגין הטרדה מינית אינו חייב לפנות בתלונה למשטרה, והליך המשמעת איננו מותנה בהגשת תלונה או בקיומו של הליך פלילי. החוק אשר נשזר בתקנון המשמעת של האוניברסיטה פתח בפני הנפגע אפשרות לפנות להליכי בירור פנים ארגוניים כאפיק נוסף על אפיקים אחרים הקיימים בדן הפלילי או האזרחי. לאפיק המשמעותי יתרונות מסוימים, וביניהם: היכולת לקיים דיון מהיר יותר מאשר בערכאות משפטיות, היכולת לתחום את הדיון ולא להרחיבו לדיון משפטי מלא וממושך, הכרות של הנציבה עם הסביבה הארגונית שבה התרחשה ההטרדה המינית נשוא התלונה, והיכולת להפיק מההליך לקחים להנעת שינוי ארגוני בעתיד. ההליך המשמעותי מאפשר לארגון לבחון את התנהלותו פנימה

⁶ עש"מ 3725/91 בכרך נ' מדינת ישראל, פ"ד מה(5) 402,407,408; עש"מ 7858/03 ירדן יופה נ' מדינת ישראל, תק-על 2004(1) 1280; עש"מ 3642/08 עסלי נ' נציבות שירות המדינה (נבו) (השופט רובינשטיין); עש"מ 7797/07 מימון נ' מדינת ישראל (נבו) (השופט רובינשטיין); בג"צ 1299/05 פלוני נ' היועץ המשפטי לממשלה (נבו) (השופט רובינשטיין).
⁷ ראו ע"א 475/81 זיקרי נ' "כלל" חברה לביטוח בע"מ, פ"ד מ(1) 589, וכן: י" קדמי על הראיות (חלק רביעי), בעמ' 1772 ואילך.

על מנת להבטיח אמות מידה ראויות בעיניו. אמנם ניתן למצוא גם חסרונות בהליך הבירור המשמעותי, אך הרעיון שבידי הנפגעת הזכות והיכולת לבחור את האפיק המשפטי המתאים לזוה, ובכך להקנות לזוה שליטה מסוימת על האופן שבו מטופלת התלונה הוא כשלעצמו חיובי ביותר.

4. הקושי הראייתי: המפגשים התקיימו בחדר סגור וללא עדים

אין מחלוקת בין הצדדים - התובעת והנתבע - שכל אחד מן המפגשים המתוארים בכתב-התביעה (קרי: בתאריך 6.3 ובתאריך 9.3) התקיים במשרדו של הנתבע כשדלת המשרד סגורה.

לגבי המפגש הראשון (ביום 6.3) הנתבע טען בעדותו כי הדלת נפתחה מדי פעם על-ידי סטודנטים. בסיום המפגש נכנסה לחדר סטודנטית שלו. לעומת זאת, המתלוננת טענה שהדלת הייתה סגורה כל העת ורק בסיום המפגש, כשעזבה - נכנסה סטודנטית. למעשה, ההבדל בין הגרסאות בעניין זה חסר משמעות. גם אם נקבל את גרסת הנתבע שדלת המשרד נפתחה מדי פעם, אין חולק ביניהם שהמתלוננת סגרה את הדלת עם כניסתה למשרד, והמפגש ביניהם התקיים בלא נוכחות אחר.

ה. האם הוכחו העובדות המפורטות בכתב-התביעה בקשר להתרחשות במפגש הראשון?

1. הכרעה בין שתי גרסאות עובדתיות - "כלי עזר" לבחינתן

כאמור לעיל, לפני בית-הדין הוצגו שתי גרסאות שונות לגבי העובדות שהתרחשו במפגש הראשון: גרסת המתלוננת כפי שהשמיעה בעדותה, וגרסת הנתבע, כפי שהציג בעדותו. באין עדים אחרים למפגש, נדרשנו לבחון כל אחת מן הגרסאות בזהירות רבה כשלנגד עינינו עומד הכלל הנוהג בהליך משמעותי בדבר נטל השכנוע ונטל ההוכחה.⁸ במילים אחרות, הזהרנו עצמנו כי גם אם לא ננהג על-פי הגישה המחמירה עם התביעה, ונסתפק בדרישה למידת הוכחה מוגברת, כמוסבר לעיל, נטל השכנוע מוטל, בסופו של דבר, על התובעת.

בחנו כל אחת מן הגרסאות שהוצגו (קרי: גרסת המתלוננת וגרסת הנתבע) באמצעות "כלי העזר" דלהלן:

(א) התרשמות מאופן מסירת העדויות של המתלוננת והנתבע;

(ב) עקביות הגרסה שמסר כל אחד מהם;

(ג) בחינת ההיגיון של הדברים כפי שתוארו בכל אחת מן הגרסאות;

(ד) תמיכה ראייתית חיצונית כלשהי לגרסה האחת או האחרת.

במסגרת זו ובמאמר מוסגר יש להוסיף, כי הדו"ח המסכם שערך סגן הנציבה בסיום הליך הבירור (ת/6. להלן: "הליך הבירור"), הוא בגדר חוות-דעת אישית שלו, אשר מופנית, בתוקף תפקידו, להנהלת האוניברסיטה, וכך יש להתייחס אליו. לפיכך, המסקנות הכלולות בדו"ח הנ"ל אינן רלבנטיות ובית-הדין התעלם מהן. כך גם לגבי אותם חלקים בעדות של סגן הנציבה בבית-הדין המבטאים את מסקנתו שלו.

⁸ ראו לעיל סעיף ד(1) לגבי נטל השכנוע ונטל ההוכחה בהליך משמעותי.

2. בחינת כל אחת מן הגרסאות באמצעות "כלי העזר" שהוצגו

(א) התרשמות מאופן מסירת העדות

המתלוננת הציגה את גרסתה בבטחה, בעוד שגרסת הנתבע הוצגה על-ידי באופן מפותל. לא פעם השיב בהסברים ארוכים שאינם בהכרח ממין העניין. מעדותו התרשמנו שלעיתים תשובה ארוכה שלו הסתיימה ללא התייחסות מפורשת לשאלה שנשאלה.

עם זאת, לא די בהתרשמות האמורה כדי להכריע בין הגרסאות, שכן ייתכנו גורמים שונים המשפיעים על אופן מסירת העדות, לרבות לחץ או התרגשות בעת מסירת העדות או העדר כישורים רטוריים כלליים. לכן, יש להפעיל גם את כלי העזר האחרים.

(ב) עקביות הגרסה

בחינת עדויות המתלוננת והנתבע בבית-הדין, והשוואתן לדברים שמסר כל אחד מהם לסגן הנציבה במסגרת הליך הבירור, מובילה למסקנה שגרסת המתלוננת עקבית מאד. גרסת הנתבע עקבית ברובה. חלק מהנושאים שבהם איתרנו חוסר עקביות אצל הנתבע ניתנים להסבר בכך שבין הליך הבירור על-ידי סגן הנציבה לבין הדיון בבית-הדין עבר זמן רב. אמנם לא קיימת תמיד אחידות בתשובות הנתבע, אך סביר להניח שלא ניתן לשחזר במדויק מפגש שארך כשעה וחצי. עם זאת, במספר נושאים מצאנו הבדלים בין עדות הנתבע בבית-הדין לבין הדברים שאמר בהליך הבירור, אשר קשה להסבירם במשך הזמן שחלף:

(1) בהליך הבירור טען הנתבע כי המפגש התקיים במשרדו כשדלת החדר הייתה פתוחה; לאחר מכן שינה את גרסתו והדגיש שהמתלוננת היא זו שסגרה את הדלת וכי כך מקובל. עוד טען, כי במהלך המפגש נפתחה הדלת מספר פעמים על-ידי

תלמידים, ובסופו נכנסה לחדר תלמידת מחקר שלו. גם המתלוננת אמרה כי היא זו שסגרה את הדלת, אך לגרסתה הדלת נשארה סגורה כל הזמן ורק בסיום המפגש, בעת שיצאה מן החדר, נכנסה סטודנטית. בהעדר מחלוקת על כך שהמתלוננת היא זו שסגרה את הדלת, גרסתו המוקדמת של הנתבע (שהמפגש התנהל במשרדו כשדלת החדר פתוחה) מצביעה, לדעתנו, על ניסיון לטשטש את העובדה שהמפגש התרחש בחדר סגור, וזאת עוד בשלב מוקדם (בהליך הבירור) כשהמתלונן (צ"ל: הנתבע – נ.ז.) לא היה מודע כלל למהות התלונה.

(2) במסגרת הליך הבירור טען הנתבע בפני סגן הנציבה (ת/2), כי מן המסמכים שהמתלוננת הביאה, החומר לא התגבש לכלל תזה ומטרת השיחה במפגש ביום 6.3 הייתה לבחון נושאים נוספים לתזה אחרי עבודה של חודשים שהיא עבדה קשה. בעדותו בבית-הדין בחקירה ראשית הוא טען כי קיבל את המסמכים כבר בפגישה קודמת (ביום 27.2)⁹, וכי עיין בחומר ונוכת לדעת כי היה "עושר אדיר של אפשרות של התחלה, של מחקר, שאני אומר לכם עוד הפעם, הוא לא מיצה את עצמו, ז"א מבחינת הארכיון, מבחינת המושגים של זה, אבל הוא פשוט היה, אני, במילה אחת - שמחתי. במילה אחת, ז"א נפתרה סוגיה מרכזית בנושא הזה של עיצוב התזה שלה, יש חומר...".¹⁰ ובהמשך הוא מספר שהפגישה ב-6.3 "מתחילה בזה שאני מביע את השמחה שלי על הנושא שיש לה, ז"א אני מברך אותה, אני מעודד אותה, אני תומך, אני אומר כל האפשרויות שמספקות וואו, עשית עבודה מצוינת. יש פה בסיס לעבודת תזה... ואמרתי לה יש לך בסיס מצוין. ודיברתי באריכות בצורה משמעותית על הנושא, כמה נושאים יש...".¹¹

מן הדברים עולה שהנתבע מסר שתי גרסאות שונות בקשר למטרת המפגש ב-6.3. בהליך הבירור הוא טען שהמטרה הייתה לנסות למצוא חלופה לנושא שכשל ואילו

⁹ פרוטוקול ישיבה מיום 12.4.2015, עמ' 39-38. מתייחס לנ/4 ו-נ/5.

¹⁰ שם, בעמ' 41-40.

¹¹ שם, בעמ' 43.

בעדותו בבית-הדין הוא הסביר שהנושא נמצא ראוי למחקר, אך הציע למתלוננת חלופה משום שחש כי היא איננה מתלהבת מהנושא.

(3) במסגרת הליך הבירור נשאל הנתבע על-ידי סגן הנציבה אם במפגש הראשון (ביום 6.3) שאל את המתלוננת אם היא שומרת על איסור נגיעה. על כך השיב: "יכול להיות", וכששאל אם הוא זוכר מה היא ענתה לו, השיב שאינו זוכר.¹²

לעומת זאת, בעדותו בבית-הדין הוא מאשר ששאל את המתלוננת אם היא שומרת על איסור נגיעה, ואף מתייחס לתשובתה: "... אז היא אמרה 'לא אני לא שומרת על מגע'",¹³ ולשאלת ב"כ התובעת: "נכון שבמסגרת הדיון בנושא הזה, אתה גם שאלת אותה אם היא תלחץ יד של גבר שיושיט לה את ידו והיא אמרה שבגלל העלבון שבדבר, היא תלחץ את היד?"¹⁴ הוא משיב: "אני לא זוכר אם היא אמרה את זה במילים האלה, אבל מה שהשתמע מהדברים שלה, שהיא, שאין לה התנגדות, כלל ועיקר, שאני אלחץ את ידה."¹⁵ וכששאל: "וזה היה לפני שאתה נגעת בידה?" הוא משיב: "כן."¹⁶

(4) בהליך הבירור הכחיש הנתבע בפני סגן הנציבה, כי השתמש כלפי המתלוננת בביטוי "כוסית כמוך..", בתגובה לחשש שהביעה בפניו, כי לא תוכל לחקור בנושא שהציע לה משום שהמרוויינים יסרבו לדבר איתה.¹⁷ הנתבע טען שהגיב לדברי המתלוננת במילים אלה: "אמרתי לה 'למה שהם יסרבו? יהיה להם יותר נוח להיפגש עם אדם מהסוג שלך, דתי'.", ואף המחיש לה בעזרת דוגמא לגבי מחקר אחר שעשה.¹⁸

בעדותו בבית-הדין אישר הנתבע כי המתלוננת הביעה בפניו את חששה כאמור, אך הפעם הוסיף כי הגיב על כך בביטוי: "היופי הוא כרטיס הביקור הטוב ביותר",

¹² ת/2.

¹³ פרוטוקול ישיבה מיום 12.4.2015, בעמ' 46.

¹⁴ שם, בעמ' 53.

¹⁵ שם.

¹⁶ שם.

¹⁷ ת/2 ו- ת/5.

¹⁸ ת/2.

והסביר כי כוונתו בביטוי זה לא הייתה ל"יופיי" במובן הפיסי אלא במובן המטאפורי, כלומר: לאפשרות שפלוגי יצליח להשיג שיתוף פעולה עם מרואייני למרות שאלמוני נכשל בכך.¹⁹

גם אם ההסבר של הנתבע בבית-הדין מתיישב עם תשובתו לסגן הנציבה בהליך הבירור, חשוב לציין בהקשר הנוכחי את העובדה שהנתבע השתמש בביטוי "היופי הוא כרטיס הביקור הטוב ביותר" לראשונה בעדותו בבית-הדין. ביטוי זה לא רק שלא נזכר ברישומיו של סגן הנציבה, אלא שהאחרון אף טען בעדותו שלא שמע ביטוי זה מפי הנתבע.²⁰ כך גם המתלוננת. זו הכחישה שביטוי זה נאמר לה על-ידי הנתבע בעת המפגש.²¹

ההבדל בין גרסאות הנתבע (בהליך הבירור ובעדותו) מסייג את ההכחשה הגורפת של הנתבע בהליך הבירור, ותומך בגרסת המתלוננת לגבי התייחסותו ליופייה במהלך השיחה במפגש הראשון. לכך נתייחס בהמשך.

ג) בחינת ההיגיון של הדברים שתוארו

לכל אחת משתי הגרסאות, זו של המתלוננת וזו של הנתבע, הגיון פנימי משלה. עם זאת, כאשר בוחנים כל אחת מן הגרסאות על-פי אמות מידה אובייקטיביות, כלומר: עד כמה סביר לקבל גרסה זו או אחרת - גרסת המתלוננת נמצאת, לדעתנו, הגיונית יותר מזו של הנתבע. נפרט:

(1) לגרסת הנתבע הוא ניסה לנחם תלמידה עצובה המתקשה להתמודד עם עבודת התזה שלה ולשם כך אחז בידה – אחיזה מנחמת. המתלוננת התייחסה לשאלה אם הוא נגע בידה על מנת לנחם אותה ואמרה כי "יש בזה חוסר הבנת הסיטואציה –

¹⁹ ת/2 וכן פרוטוקול ישיבה מיום 12.4.2015, בעמ' 58.

²⁰ פרוטוקול ישיבה מיום 16.2.2015, בעמ' 16.

²¹ פרוטוקול ישיבה מיום 25.3.2015, בעמ' 47.

אין לי איך להגיד את זה. לא הייתי מאוכזבת, לא הייתי עצובה, שמחתי, הייתה לי הקלה שחוזרים לנושא שמעניין אותי ושאני רוצה לחקור".²²

סביב מחלוקת זו ניסו ב"כ הצדדים (הנתבעת והנתבע) להצביע על ההקשר שבו התרחשה אחיזת היד. בין היתר עסקו בשאלה מהו משך הזמן שבו עבדה המתלוננת על המחקר עד לפגישה זו ומה היקף העבודה שהשקיעה. כמו כן ניסו לברר אם הייתה בעיה עם היקף החומרים הארכיוניים שנאספו, האם המתלוננת כשלה בקידום המחקר, והאם המתלוננת התלהבה מנושא המחקר.

בחירת העדויות מעלה כי על אף החקירות הארוכות, גדולה ההסכמה מהמחלוקת. המתלוננת עבדה בסך הכל מספר חודשים על המחקר בנושא X, והמסמכים הרבים שאספה הם תוצאה של ביקורים ספורים בשני ארכיונים. לא הוכח שהמתלוננת כשלה בביצוע המטלות, וכן מוסכם שהיא לא התלהבה מנושא המחקר.

מעדויות הנתבע והמתלוננת הובהר כי מחקר איכותני מסוג זה מצריך עיון במסמכים על מנת ללמוד מתוכם על שאלת המחקר, וזו גם הייתה מטרת הפגישה הנוכחית. הסבר זה מחזק את גרסת המתלוננת לפיה לא התלהבה מהנושא, אך לא סברה שאין בחומר שבידה כדי לבסס עבודת מחקר.

"העצב הרב", אשר אותו מייחס הנתבע למתלוננת אינו מתיישב עם העובדה שכבר לפני "נגיעת היד" מתפתחת ביניהם השיחה בדבר נושא Y (נושא שאותו רצתה המתלוננת לחקור). אמנם הנתבע מבחיר לה שלא ניתן לחזור לנושא זה, אך כן מתפתחת ביניהם שיחה בנושא.²³ בהקשר דברים זה, אשר נלמד מתוך עדותו של הנתבע, קשה להבין את הצורך באחיזת יד מנחמת. גרסת המתלוננת כי היא לא הרגישה שכשלה במחקר שערכה (בעניין X), ועם זאת שמחה על האפשרות לפתוח מחדש את הדיון בנושא Y שבו רצתה מלכתחילה, נראית לנו בעניין זה הגיונית יותר מגרסת הנתבע.

²² פרוטוקול ישיבה מיום 25.3.2015, בעמ' 39.

²³ פרוטוקול ישיבה מיום 3.5.2015, בעמ' 7 – 9.

(2) במהלך עדותה נשאלה המתלוננת מדוע לא עזבה את משרדו של הנתבע בשלב מוקדם יותר של המפגש, ומדוע ביקשה להיפגש עם הנתבע פעם נוספת כדי להודיע לו על הפסקת המחקר בהנחייתו ולא הסתפקה במשלוח הודעת מייל, וכן מדוע סגרה את דלת המשרד בעת המפגש השני כשבן זוגה נשאר עם בתם מחוץ לדלת? שאלות אלו נשאלו על מנת להטיל דופי בהגיון גרסתה.

הגענו למסקנה כי ניתן להבין את הגיון הדברים שבתשובות המתלוננת. במפגש הראשון, כפי שהמתלוננת מתארת אותו, ניכרת החמרה הדרגתית בהתנהגותו של הנתבע כלפיה בעוד שהיא (המתלוננת) מנסה להשיב את הדברים למסלול המקצועי התקין. לפי דבריה, כאשר עזבה את משרדו של הנתבע היא הייתה "בשוק", אך לא הרגישה מאוימת או מפוחדת. לאור זאת, יש להסביר את העובדה שחזרה למשרדו של הנתבע כדי להודיע לו על הפסקת ההנחיה. לדבריה, היא לא חששה להיכנס למשרדו של הנתבע ולומר לו בקצרה את אשר היה על ליבה, כאשר בעלה ממתין מחוץ לדלת עם בתם שהייתה חולה. אמנם ניתן להניח שלא כל מתלוננת הייתה נוהגת כך, אך ההסבר של המתלוננת מתקבל כסביר בהחלט.

לעומת זאת, לפי גרסת הנתבע המתלוננת רק הודיעה לו בקצרה, וכשהיא עומדת, על רצונה להפסיק את המחקר בהנחייתו מבלי שתזכיר את פרטי המפגש הראשון. קיים ספק לגבי גרסה זו, שהרי אילו היה בכוונת המתלוננת להודיע לנתבע על הפסקת ההנחיה, סביר להניח שלא הייתה עושה כן בקצרה, כשהיא עומדת ליד הדלת, והייתה מספקת הסבר מפורט וענייני לגבי החלטתה.

(3) טענת ב"כ הנתבע,²⁴ כי המתלוננת טפלה אשמת שווא על הנתבע, אינה עומדת במבחן ההיגיון, ויש לדחותה. לא ברור כיצד המתלוננת הייתה יכולה להניח מראש שמהלך קיצוני שכזה יביא לתוצאה המיוחלת שכביכול מיוחסת לה, קרי: להחליף מנחה ולכתוב תזה על נושא שבו היא חפצה ואשר הנתבע לא היה מוכן להנחות עליו. יש לציין כי למרות שראש החוג, דאגה למתלוננת ובסופו של דבר הנחה/תה

²⁴ סיכומי ההגנה, ס' 148, 191-197.

אותה בעצמו/ה, הרי שנושא העבודה איננו Y, והאפשרות לחקור נושא זה גם לא עמדה על הפרק....

(ד) תמיכה בראיה חיצונית

כאשר אירוע מתרחש בחדר סגור ובלא נוכחות עדים ייתכן שאין מנוס אלא לבחון את הגרסאות על בסיס התרשמות סובייקטיבית, עקביות בהצגת הגרסה או על-פי ההיגיון שבכל אחת מן הגרסאות השונות, כפי שעשינו בסעיפים (א) עד (ג) לעיל. אך כאשר יש באפשרותו של צד להביא עדות חיצונית כלשהי אשר תתמוך בגרסתו, ולו גם במעט, יש לייחס, לדעתנו, משמעות להימנעות של אותו צד מלעשות כן בעת בחינת כל אחת מן הגרסאות. במקרה שלפנינו התובעת לא הביאה ראיה חיצונית כדי לחזק את גרסת המתלוננת למרות שיכולה הייתה לעשות זאת. נסביר:

(1) מלבד המתלוננת והנתבע העידו מטעם התובעת 3 עדים: סגן הנציבה, שתיאר בעיקר את הליך הבירור שקיים והדברים שרשם מפי המתלוננת ומפי הנתבע. על כך יכולנו ללמוד גם מן הפרוטוקולים שערך; מומחה המחשוב של האוניברסיטה שהעיד בעניין הודעת המייל שנשלחה מתיבת הדוא"ל של המתלוננת לאחר הגשת התלונה. לנושא זה התייחסנו לעיל, וציינו כי סוגיה זו לא הוכחה ואף איננה רלבנטית; ראש החוג אשר זומן/ה לעדות בעקבות המלצתנו ובהסכמת הנתבע. עדותו/ה של ראש החוג סייעה בהבנת ההקשר הכללי אך לא תרמה להכרעה בין שתי הגרסאות.

(2) מעדות המתלוננת בפני סגן הנציבה ומעדותה בבית-הדין ניתן היה להבין שהיא ספרה על ההתרחשות שארעה במפגש הראשון לבעלה, לאמה ולחברתה. התובעת לא הביאה אותם כעדים.

לדברי המתלוננת היא טלפנה לבעלה מיד עם צאתה משרדו של הנתבע וספרה לו על ההתרחשות שארעה במפגש עם הנתבע. כמן כן ספרה זאת לאמה עם הגיעה לביתה. הבעל והאם לא זומנו לעדות מטעם התובעת ואף לא נעשה מאמץ כלשהו

על-ידי סגן הנציבה בעת הליך הבירור לברר עמם את הדברים. לא ברור מדוע התביעה נמנעה מכך. אם נלך לגרסת המתלוננת הרי שניתן היה לשמוע מן הבעל והאם על דברים שמסרה להם המתלוננת סמוך לאחר האירוע (כאמירת res gestae) וכן ללמוד מהם על מצב הרוח או רגשותיה של המתלוננת, כדי לחזק בכך את יסוד העקביות שבגרסתה.

כך גם לגבי החברה. גם לה ספרה המתלוננת את פרטי ההתרחשות במפגש הראשון, ולטענתה תגובת החברה היא שהניעה אותה להגיש את התלונה נגד הנתבע. עדות החברה יכולה הייתה אפוא לחזק גם כן את יסוד העקביות שבגרסת המתלוננת. נאמר לנו על-ידי ב"כ התובעת שהחברה מסרבת להעיד משום היותה תלמידת מחקר במסגרת שבה הנתבע מלמד ניתן לקבל הסבר זה כסביר.

(ה) סיכום ביניים

התרשמנו שגרסת המתלוננת עקבית, שהוצגה באופן סדור ושיש בה היגיון פנימי. מנגד, גרסת הנתבע במסגרת עדותו בבית-הדין, וכך גם בהליך הבירור, הייתה לעיתים עמומה; תשובותיו היו ארוכות ומסורבלות, והקשו על הבנת הדברים. (אף כי לאחר עיון בפרוטוקול, תוך נטרול התרשמות סובייקטיבית בעת מתן העדות, התברר כי בגרסתו יש פחות סתירות מכפי שהתרשמנו בעת מסירת עדותו), ולבסוף, גרסתו לגבי פרטי ההתרחשות משכנעת פחות מגרסת המתלוננת.

עם זאת, הימנעות התובעת מלהביא ראיה חיצונית (בן-זוגה של המתלוננת או אמה), אשר יכולה הייתה, כפי שהוסבר, לתמוך בעדות המתלוננת, או לפחות לחזק את אמינותה – מקשה עלינו לקבל את גרסתה בשלמות כהוכחה מספקת לכל העובדות המיוחסות לנתבע בכתב-התביעה.

מסקנה זו מובילה אל השאלה הבאה: האם ניתן למצוא חיזוק לגרסת המתלוננת בעדות הנתבע? שאלה זו תדון להלן.

3. חיזוק לגרסת המתלוננת בעדות הנתבע

כאמור, גרסאות המתלוננת והנתבע לגבי מסכת העובדות שהתרחשו במפגש הראשון שונות זו מזו. גרסת המתלוננת מציגה את העובדות שבכתב-התביעה ואשר הובאו בפירוט בחלק א לעיל. גרסת הנתבע מתארת תמונה עובדתית שונה של ההתרחשות ביניהם באותו מפגש, ואשר משקפת שיח ענייני ותכליתי בקשר לעבודת התזה של המתלוננת. אך השאלה היא האם, בכל זאת, קיימות נקודות ממשק בין הגרסאות ביחס לעובדות ההתרחשות, באופן שניתן למצוא בעדות הנתבע חיזוק לגרסת המתלוננת. תשובתנו חיובית לגבי שתי הסוגיות העובדתיות הבאות:

ראשית, בקשר לטענת המתלוננת כי במהלך דבריה בנושא של שמירת איסור נגיעה במגזר הדתי שאל אותה הנתבע אם היא שומרת על איסור נגיעה והאם תסכים ללחוץ את ידו, ובעקבות תשובתה – אחז בידה למשך מספר שניות;

שנית, בכל הנוגע לטענת המתלוננת בדבר התבטאות הנתבע בקשר למראה החיצוני שלה בתגובה לחשש שהביעה בפניו לגבי יכולתה להשיג שיתוף פעולה של מרואיינים למחקר Z שהנתבע הציע לה.

להלן נתייחס לכל אחת מן הסוגיות בנפרד.

(א) סוגיה ראשונה: שאלות בקשר ל"איסור נגיעה" ואחיזת היד

על-פי גרסת המתלוננת במהלך דבריה בנושא של שמירת איסור נגיעה במגזר הדתי, שאל אותה הנתבע אם היא שומרת על איסור נגיעה והאם תסכים ללחוץ את ידו, ובעקבות תשובתה – אחז בידה למשך מספר שניות.

בעדותו בבית-הדין הנתבע אישר, למעשה, את גרסת המתלוננת בסוגיה הראשונה, אף כי במילותיו שלו ותוך הסבר לאחיזת היד, וביתר פירוט:

1. הנתבע אישר בעדותו שבמהלך המפגש הראשון (ביום 6.3) שאל את המתלוננת אם היא שומרת על איסור נגיעה.²⁵

2. הנתבע אישר בעדותו ששאל את המתלוננת אם יפריע לה שיאחז בידה.²⁶

3. הנתבע אישר בעדותו שנגע בידה.²⁷

4. הנתבע הסביר הן לסגן הנציבה בעת הליך הבירור והן בעדותו, שלא הייתה לו כל כוונה מינית ב"אחיזת היד" אלא רק רצון לנחם את המתלוננת שהייתה מיואשת מן החומרים שאספה לקראת המפגש בנושא X, ועצובה מאוד משום שלא הסכים להנחותה בנושא Y שאותו רצתה לחקור.²⁸

אמנם יש הבדל בין הגרסאות בקשר לתשובתה של המתלוננת לשאלה "האם את שומרת על איסור נגיעה?". על-פי גרסת המתלוננת, היא השיבה בחיוב אך הוסיפה כי לא תסרב ללחוץ יד המושטת לה מפאת כבודו של אדם. לעומת זאת, הנתבע טען שהשיבה כי איננה שומרת על איסור נגיעה.²⁹ למרות הבדל זה, עצם העובדה שהן המתלוננת והן הנתבע מתארים שאלה דומה שבעקבותיה התרחשה "אחיזת יד", יכולה לשמש חיזוק ראייתי לגרסת המתלוננת.

באשר להסבר שנתן הנתבע לאירוע של "אחיזת היד", קרי: שרצה לנחם את המתלוננת: ראשית, הסבר זה איננו רלבנטי לצורך קביעת עצם התרחשותו של אירוע זה. שנית, ההסבר איננו מקובל עלינו, כפי שהבהרנו לעיל בסעיף ג(1) לפרק זה. שלישית, גם ההסבר של הנתבע איננו מצדיק את התנהגותו במעמדו כמורה כלפי תלמידתו. עצם העובדה שהיה לנתבע הצורך לשאול את המתלוננת האם היא

²⁵ פרוטוקול ישיבה מיום 12.4.2015, בעמ' 46 ופרוטוקול ישיבה מיום 26.4.2015, בעמ' 53, 55, 56. לסגן הנציבה הוא משיב בעניין זה "יכול להיות". ת/2.

²⁶ פרוטוקול ישיבה מיום 26.4.2015, בעמ' 54: "... אם אני אחוז בידך, זה יפריע לך? זה יפגע בך? זה מה ששאלתי אז היא אמרה אין לי בעיה עם זה." ראו גם שם, בעמ' 60.

²⁷ אך הסביר שנגע פחות משניות. פרוטוקול ישיבה מיום 26.4.15, בעמ' 54, 56-57, 60. וכן סיכומי ההגנה, סעיף 16.1.2.

²⁸ פרוטוקול ישיבה מיום 12.4.2015, בעמ' 43, 44, 45; פרוטוקול ישיבה מיום 26.4.2015, בעמ' 42, 44, 46, 48. זה גם ההסבר שנתן לסגן הנציבה בהליך הבירור – ת/2, ת/4.

²⁹ פרוטוקול ישיבה מיום 12.4.2015, בעמ' 46; פרוטוקול ישיבה מיום 26.4.2015, בעמ' 57.

שומרת על איסור נגיעה, מעידה שהוא היה מודע לכך שיש בנגיעה משום חציית גבול בינו ובין התלמידה. במקרה כזה היה ראוי שימנע מהשאלה, על אחת כמה וכמה מ"אחיזת היד", גם אם חש צורך לנחם את התלמידה. יחסי המרות שבין מורה ותלמיד מכתיבים לראשון כללי התנהגות מוגדרים של "שמירת מרחק" ביניהם, ללא שאלות וללא בירורים.

אך מעבר לכך, החיזוק הראיתי לגרסת המתלוננת שנמצא בגרסת הנתבע מאפשר לקבל את גרסתה לסוגיה זו שתחילתה בשאלה על איסור נגיעה וסופה באחיזת היד. לפיכך, אנו סבורים, כי השאלות שהפנה הנתבע למתלוננת, ואחר כך - אחיזת היד, חרגו מההקשר של נחמה ונאמרו ונעשו בהקשר למינה ולמיניותה של המתלוננת.

(ב) סוגיה שנייה: התייחסות ליופייה של המתלוננת

לטענת המתלוננת, במהלך השיחה בנוגע למחקר בנושא Z, וכאשר הביעה חשש שמא המרואיינים לא ישתפו פעולה עמה בנושא כה רגיש, אמר לה הנתבע: "כוסית כמוך כולם ישתפו אתה פעולה" ומיד אחר-כך שאל: "את לא חושבת שאת יפה?". הן במסגרת הליך הבירור והן בעדותו בבית-הדין הנתבע הכחיש שאמר למתלוננת "כוסית שכמוך..". ו"את לא חושבת שאת יפה?". בעדותו בבית-הדין מסר את הגרסה הבאה: לדבריו, משנוכח לדעת כי המתלוננת איננה רוצה לחקור את נושא X (הנושא המקורי שבו כבר אספה וריכזה חומר ואשר, לדבריו, לא הייתה מעוניינת בו), הוא הציע למתלוננת לחקור את נושא Z. כאשר המתלוננת הביעה את חששה שהמרואיינים יסרבו לשתף איתה פעולה בנושא זה, השיב לה הנתבע - כך לדבריו - ש"היופי הוא כרטיס הביקור הטוב ביותר", ואף המחיש לה זאת בדוגמא

מניסיונו האישי לגבי מחקר שערך.³⁰ הנתבע הסביר כי השתמש בביטוי במונח המטאפורי ולא התכוון ליופי במונח הפיסי.³¹

אמנם במסגרת הליך הבירור הגיב הנתבע לשאלת סגן-הנציבה בעניין זה כי: "אמרתי לה 'למה שהם יסרבו? יהיה להם יותר נוח להיפגש עם אדם מהסוג שלך, דתי.", ואף הוסיף כי המחיש לה בעזרת דוגמא לגבי מחקר אחר שעשה.³² אולם, רק בעדותו בבית-הדין השמיע לראשונה את הביטוי: "היופי הוא כרטיס הביקור הטוב ביותר".³³ ואף חזר על כך מספר פעמים.

למרות ההבדל בין גרסאות המתלוננת והנתבע, אנו סבורים שהנתבע אכן התייחס ליופייה של המתלוננת.

גם אם נלך לגרסת הנתבע, יש חשיבות לעובדה שבחר להשתמש בביטוי "היופי הוא כרטיס הביקור הטוב ביותר" דווקא בהקשר עובדתי מסוים, כלומר: בתגובה לחשש שהמתלוננת הביעה בפניו בדבר האפשרות שהמרואינים יסרבו לשתף עמה פעולה בנושא המחקר שהציע לה. עצם השימוש בביטוי "היופי הוא כרטיס הביקור הטוב ביותר" בהקשר זה אינו ניתן להסבר אלא כהתייחסות של המרצה, המתבטא כך, ליופייה של התלמידה היושבת מולו. קשה להניח שהנתבע היה משתמש בביטוי זה אילו ישב מולו, באותן נסיבות, תלמיד (גבר) ולא המתלוננת (אישה). התבטאות כזו פסולה בעינינו.

אך מעבר לכך, עצם העובדה שהן המתלוננת והן הנתבע מתארים התייחסות של הנתבע ליופייה של המתלוננת משמשת חיזוק ראייתי לגרסתה של המתלוננת. ההסבר שנתן הנתבע לשימוש בביטוי "היופי הוא כרטיס הביקור הטוב ביותר" איננו משכנע ואיננו מתיישב עם המשמעות שהיה נותן לכך אדם סביר בהקשר שבו

³⁰ פרוטוקול ישיבה מיום 12.4.2015, בעמ' 58, 59-60; פרוטוקול ישיבה מיום 3.5.2015, בעמ' 12 ואילך, בעמ' 32.

³¹ שם.

³² ת/2, בעמ' 3.

³³ הוא לא העלה אותה בהליך הבירור, בתשובותיו לסגן הנציבה. ראו עדותו של סגן הנציבה, פרוטוקול ישיבה מיום 16.2.2015, בעמ' 16. אף לא מצאנו גרסה זו בתרשומת שערך סגן הנציבה במסגרת הליך הבירור, (ת/2) ו-(ת/5).

נאמר הביטוי, בפרט כשלא ניתן לנתק זאת מן העובדה שהנתבע אחז בידה של המתלוננת זמן קצר לפני כן, וזאת לאחר ששאל אותה אם היא שומרת על איסור נגיעה. לפיכך אנו סוברים כי הנתבע התייחס ליופייה של המתלוננת במובן הפיסי ובהקשר למיניותה.

(ג) סיכום ביניים

בכל אחת משתי הסוגיות העובדתיות שהוצגו מצאנו חיזוק בדברי הנתבע לגרסת המתלוננת.

אמנם גם למרכיבים עובדתיים אחרים בגרסת המתלוננת ניתן למצוא ביטוי בגרסת הנתבע, אולם לא די בכך כדי לחזק את גרסתה. כך, למשל, הנתבע לא הכחיש שהשתמש בביטוי "החיים הם לא שחור או לבן", אך טען כי הביטוי נאמר ביחס לנושאים תוכניים הקשורים לעבודת המחקר שלה, והכחיש שהיה לכך קשר כלשהו לנושא של בגידה. הנתבע גם הכחיש ששאל את המתלוננת אם היא במחזור, אך, עולה מהדברים כי הייתה ביניהם שיחה על תרבות ואורחות חיים לרבות חיי אישות בציבור הדתי. על-פי גרסת הנתבע, המתלוננת היא שהעלתה נושאים אלה כחלק מהדוגמאות שהציגה לתהליכים הקשורים לנושא Y. עם זאת, אנו סוברים, כי לא די בנקודות ממשק אלה בין הגרסאות לשמש חיזוק לגרסת המתלוננת.

4. ההתרחשות במפגש הראשון (ביום 6.3) – העובדות שהוכחו

כפי שהוסבר בסעיף 2 לעיל, לנוכח הימנעות התובעת מלהביא ראיה חיצונית (לדוגמה, בן-זוגה של המתלוננת או אמה), אשר לפי גרסת המתלוננת יכולה הייתה לתמוך בעדותה, או לפחות לחזק את אמינותה – לא ניתן לקבל את גרסת המתלוננת בשלמות כהוכחה לכל העובדות המפורטות בכתב-התביעה. מן הצד

האחר, כפי שהוסבר בסעיף 3 לעיל, מצאנו חיזוק לגרסת המתלוננת בעדות הנתבע לגבי חלק מן העובדות שבכתב-התביעה.

לפיכך, אנו קובעים שהתובעת הוכיחה את העובדות הבאות:

(א) המפגש הראשון (ביום 6.3) התקיים בין המתלוננת והנתבע במשרדו של הנתבע באוניברסיטה, בקשר לעבודת התזה של המתלוננת בהנחיית הנתבע. המפגש התקיים מאחורי דלת סגורה.

(ב) באותו מפגש, ובמהלך השיחה בין המתלוננת והנתבע בקשר לשמירת איסור נגיעה במגזר הדתי, שאל הנתבע את המתלוננת אם היא (המתלוננת) שומרת על איסור נגיעה והאם תסכים ללחוץ את ידו, ובעקבות תשובתה – אחז בידה לזמן קצר. לאור השיקולים שהוצגו לעיל, יש להבין את השאלות ואחיזת היד שבעקבותיהן, כהתייחסות למינה ולמיניותה של המתלוננת ולא רק כניסיון של הנתבע לנחם את המתלוננת.

(ג) בהמשך השיחה ביניהם באותו מפגש בקשר לאפשרות של מחקר בנושא Z, ובתגובה לחשש שהביעה המתלוננת לגבי יכולתה לראיין בנושא זה, התבטא הנתבע כלפי המתלוננת באמירה שיש בה התייחסות ליופייה. גם אם נקבל את גרסת הנתבע כי אמר: "היופי הוא כרטיס הביקור הטוב ביותר", כאשר מתייחסים לאמירה הזו בהקשר הדברים שבו נאמרה, אין להבינה כאמירה אקדמית על שיטת מחקר אלא כהתייחסות למינה ומיניותה של המתלוננת.

ו. מסקנות

בכתב-התביעה מייחסת התובעת לנתבע שתי עבירות משמעת: האחת, הטרדה מינית, לפי סעיף 3.7. לתקנון המשמעת; השנייה, התנהגות שאינה הולמת איש סגל אקדמי, לפי סעיף 3.6 לתקנון המשמעת. לאחר שבחנו את כל הראיות, ובהתייחס לטענות של ב"כ הצדדים (ב"כ התובעת וב"כ הנתבע) בסיכומיהם, אנו קובעים כי הנתבע ביצע כל אחת מעבירות המשמעת המיוחסות לו בכתב-התביעה. נתייחס לכל אחת מהן בנפרד:

1. עבירת משמעת בגין הטרדה מינית:

כפי שהוסבר לעיל, סעיף 3.7 לתקנון המשמעת קובע כי עבירת משמעת של "הטרדה מינית" היא כהגדרתה בנוהל למניעת הטרדה מינית באוניברסיטת תל-אביב, והנוהל קובע כי "הטרדה מינית" כהגדרתה בסעיף 3(א) לחוק למניעת הטרדה מינית, מצד חבר סגל אקדמי, חבר סגל מינהלי, או תלמיד, כלפי אחד מהם, במסגרת מקום העבודה או הלימודים (ההדגשה שלנו)".

החוק למניעת הטרדה מינית מתייחס למנעד רחב של תופעות. החוק איננו עוסק רק במקרים של תקיפה מינית או סחיטה אלא גם בהתנהגות או התבטאות המייצרת סביבת לימודים עוינת. התובעת מייחסת לנתבע עבירת משמעת של הטרדה מינית כהגדרתה בסעיף 3(א)(3) ובסעיף 3(א)(4) לחוק למניעת הטרדה מינית, תוך ניצול יחסי מרות בלימודים כלפי המתלוננת שהיא סטודנטית, במובן סעיף 3(א)(6)(ה) לחוק זה.

לפיכך, יש לבחון את העובדות שהוכחו דרך משקפיה של כל אחת מהוראות החוק המגדירות את העבירה. הדיון ייעשה תוך התייחסות לשתי שאלות:

(1) האם הוכח שהנתבע הפנה כלפי המתלוננת הצעות חוזרות בעלות אופי מיני כאמור בסעיף 3(א)(3) לחוק?

(2) האם הוכח שהנתבע הפנה כלפי המתלוננת התייחסויות חוזרות המתמקדות במיניותה כאמור בסעיף 3(א)(4) לחוק?

ודוק: מאחר שהמתלוננת הייתה אותה עת תלמידת מחקר של הנתבע (לקראת התואר השני), אין זה רלבנטי אם המתלוננת הראתה או לא הראתה לנתבע שהיא איננה מעוניינת בהצעותיו או בהתייחסויותיו. זאת, על-פי האמור בסעיף 3(א)(ה)(6) לחוק.

תשובתנו בנוגע לסעיף 3(א)(3) היא שלילית. לא הוכח שהנתבע הפנה כלפי המתלוננת הצעות ומכאן שגם לא הפנה כלפיה הצעות חוזרות בעלות אופי מיני. תשובתנו בנוגע לסעיף 3(א)(4) היא חיובית. בחינת העדויות מובילה למסקנה שבמהלך השיחה במפגש הראשון (ביום 6.3) הנתבע הפנה כלפי המתלוננת התייחסויות חוזרות המתמקדות במיניותה. הן התבטאו בשאלות שהפנה אליה: האם היא שומרת על איסור נגיעה, האם יוכל לאחוז בידה, ואחר כך - באחיזת ידה; התייחסות נוספת הייתה בקשר ליופייה.

לפיכך, אנו **קובעים** כי התנהגות הנתבע במפגש הראשון (ביום 6.3) מהווה עבירת משמעת בגין הטרדה מינית, כאמור בסעיף 3.7 לתקנון המשמעת. יתר על כן, שוכנענו שהנתבע ביצע את עבירת המשמעת ביודעין (כאמור בסעיף 3 רישא לתקנון המשמעת), וזאת, כאשר אנו בוחנים את התנהגות הנתבע מהיבט המשקיף באופן כללי על ההתרחשות במפגש הראשון. נבהיר: מצאנו את גרסת המתלוננת כמהימנה, עקבית והגיונית, ורק משום שלא נמצא חיזוק חיצוני לכל פרטי ההתרחשות שתיארה, לא קבלנו את גרסתה בשלמותה כהוכחה לכל אחת מן העובדות המפורטות בכתב-התביעה, אלא הגבלנו את מסקנתנו בשאלת הוכחת רכיביה העובדתיים של הטרדה מינית רק לגבי אותן עובדות שלהן נמצא חיזוק בעדות הנתבע. עם זאת, אין בכך למנוע הסתמכות על גרסת המתלוננת בשלמות לגבי ההתרחשות במפגש הראשון – כגרסה מהימנה, עקבית והגיונית - כדי לבחון לאורה את ההתנהגות הכללית של הנתבע באותו מפגש. בחינה זו הובילה אותנו

למסקנה כי ההתייחסויות החוזרות של הנתבע כלפי המתלוננת בקשר למיניותה נעשו ביודעין.

2. עבירת משמעת בגין התנהגות שאינה הולמת איש סגל אקדמי

סעיף 3.6 לתקנון המשמעת קובע כעבירת משמעת "התנהגות שאינה הולמת איש סגל אקדמי ביחסיו עם מוסדות האוניברסיטה, עובדיה ותלמידיה (הדגשה שלנו)". מערכת היחסים שבין מורה ותלמיד(ה) מכתובה למורה כללי התנהגות מוגדרים המחייבים אותה להקפיד על "שמירת מרחק" ביניהם – פיסי ומילולי כאחד – ולהימנע מכל מעשה או אמירה העשויים לטשטש את הגבולות שיחסי המרות בין מורה ותלמיד(ה) מכתובים.

משקבענו כי הנתבע ביצע עבירת משמעת של הטרדה מינית, ממילא התנהגותו באותן נסיבות איננה הולמת איש סגל אקדמי, ועל-כן, אנו קובעים שהנתבע ביצע עבירת משמעת על-פי סעיף 3.6 לתקנון המשמעת.

אולם, גם אם היינו סוברים כי התנהגותו של הנתבע במפגש הראשון איננה מהווה הטרדה מינית על-פי החוק – וכאמור מסקנתנו בעניין זה שונה – אין ספק שהנתבע כשל בהתנהגותו כמורה בעת ניהול הפגישה עם המתלוננת. זאת, מן הטעמים המצטברים הבאים: ככלל, אין לנהל מפגשים עם תלמידים מאחורי דלתיים סגורות, וכאשר יש סיבה מיוחדת לכך יש להקדים ולציין את הדבר בפני התלמיד/ה; אין מקום לנחם תלמיד/ה במגע פיסי, וניתן לעשות זאת במידת הצורך גם באופן מילולי. כמו כן אין מקום לשאול תלמידה אם היא "שומרת על איסור נגיעה". במערכת יחסים שבין מורה ותלמיד/ה יש לאמץ ככלל גישה המחייבת מורה לנהוג בכבוד כלפי תלמידו, ולנקוט במשנה זהירות ביחסים בין המינים בשל מורכבותם. לגישה כזו חשיבות רבה במיוחד באקדמיה, אשר מצופה ממנה להוביל בהנהגת נורמות מסוג זה.

לפיכך, אנו קובעים כי התנהגות הנתבע במפגש הראשון (ביום 6.3) מהווה עבירת משמעת בגין התנהגות שאינה הולמת איש סגל אקדמי במובן ההוראה שבסעיף 3.6 לתקנון המשמעת. לדעתנו, הנתבע ביצע את עבירת המשמעת ביוזעין, והדברים שאמרנו לעיל (בקשר לעבירת המשמעת של הטרדה מינית) יפים גם בהקשר זה.

3. לסיכום:

1. הוחלט להרשיע את הנתבע בעבירת משמעת על-פי סעיף 3.7 לתקנון המשמעת: "הטרדה מינית או התנכלות כהגדרתן בנוהל למניעת הטרדה מינית באוניברסיטת תל-אביב {הוראה 01-015}.".

2. הוחלט להרשיע את הנתבע בעבירת משמעת על-פי סעיף 3.6 לתקנון המשמעת: "התנהגות שאינה הולמת איש סגל אקדמי ביחסיו עם מוסדות האוניברסיטה, עובדיה ותלמידיה."

כמו כן:

הוחלט לפרסם את פסק-הדין בהשמטת שמות המתלוננת והנתבע ובהשמטת כל פרט מזהה אחר שלהם.

ד"ר אורנה הררי, חברה

פרופ' גיא מונדלק, חבר

פרופ' נינה זלצמן, יו"ר